

סנהדרין ק

שווערד

1. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ק/א

לא שרו לן עורבא ולא אסרו לן יונה. הא דנקטי הני תרי מינים בלבד מפני דאלו הפכיים בטבעם ומזגם ומדתם, כי העורב להוט הרבה אחר תאות המשגל דהא הוא שמש בתיבה וכל בעלי חיים לא שמשי, והיונה להפך דהא אינה נזקקת אלא לבן זוגה ...

2. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ק/א

שם מפני מה נענש גחזי מפני שקרא לרבו בשמו. כתב הרב עיון יעקב אע"ג דבתר הכי הוי זה שקראו בשמו מכל מקום שמעינן מינה דודאי הוה רגיל לקראו בשמו מקמי הכי נמי ע"ש, ואע"ג דקודם שנצטרע מפורש להדיה בכתוב כשהלך אצל נעמן קראו אדוני ולא קראו בשמו דכתיב [מלכים ב' ה' כ"ב] אדוני שלחני אליך, התם שאני שאם היה קוראו בשמו לא היה מאמין בו נעמן לתת לו הכסף ובגדים בראותו שהוא מזלזל ברבו לקראו בשמו. אך קשה והלא מפורש בכתוב שנצטרע בשביל שלקח הכסף מנעמן ושיקר ברבו ונשבע לשקר. ונ"ל בס"ד הכונה מפני מה נענש גחזי שדחה אותו אלישע הנביא ע"ה בשתי ידים ולא קבל למחול לו ולרפאתו אח"כ מפני שקראו לרבו בשמו:

3. שו"ע יורה דעה - סימן רמב

(טו) אסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו, לא בחייו ולא במותו, ואפילו לקרות לאחרים ששמו כשמו אסור, אם הוא שם פלאי שאין הכל רגילין לקרות בו: הגה - אבל שם שרגילין בו, מותר להזכיר שלא בפני רבו. (ב"י בשם הרמב"ם). וכל זה דוקא כשאינו מזכיר רק שמו לבד, אבל מותר לומר: ר' מורי פלוני. (כן משמע מפי רש"י פ' חלק):

4. שפתי כהן על יורה דעה - סימן רמב

(כד) אבל מותר לומר כו'. נראה דוקא שלא בפניו וכן בד"מ שהוציא כן מרש"י דפרק חלק גבי אלישע מיירי שלא בפניו אבל בפניו אין להזכיר שמו כלל רק יש לקרותו רבי וכן נוהגין:

5. מרגליות הים [ד]

ועם תואר רב הרי מותר להזכיר שם רבו כדכתיב אדוני משה כלאם והקורא לרבו בשמו היינו בשם לבד ואינו אומר מורי רבי פלוני ע' רש"י הכא, וראה בכס"מ הל' ת"ת פ"ב ה"ב ...

6. כסף משנה הלכות תלמוד תורה פרק ה הלכה ה

ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו. פ' חלק (סנהדרין ק"ט) ... וכתב רש"י בשמו שאומר פלוני ואינו אומר מרי ורבי פלוני ומקרא מסייעו דקאמר יהושע אדוני משה:

7. ספר תורת חיים על סנהדרין דף ק/א

לא יבול עליהו ולא יתם פריו לחדשיו יבכר וכו'. לפי שכל מה שהארץ מוציאה בהאי עלמא יש בו חלק לסטרא אחרא קליפות הטומאה ... וטעם הענין שכל מה שהארץ מוציאה יש בו חלק בסטרא אחרא לפי שאין הארץ מוציאה צמחים אלא ע"י הגשמים הבאים מים אוקינוס כמו שאמרו העננים מים האוקינוס הם שותים ים אוקינוס סטרא אחרא שלטא ביה מששת ימי בראשית ע"י חטאן כדאיתא בשמות רבה פט"ו ... וכיון שעתיד הקב"ה להוציא נחל מבית קדשי הקדשים לא יהיה באותן המים שום תערובת מסטרא אחרא קליפות הטומאה לכך האילנות הגדילות על אותן המים לא יהיה בהן חלק כלל לסטרא אחרא לכך אפילו העלין שבהן יהיו ראויין לאכילה והיינו דאמר הכתוב והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה שאפילו העלין יהיו לתרופה שהאלמים יהיו מדברים והעקרות נפקדות באכילתן כדאמר בסמוך ... ונראה דלהכי כתיב כל עץ מאכל ולא כתיב כל עץ עושה מאכל לומר דלעתיד יהיה טעם העץ כטעם הפרי: ...

ועל דרך דרש נראה דהכי קאמר עתיד הקב"ה להוציא נחל מבית קדש הקדשים רמז לשפע רוח הקדש שעתיד להשפיע על כל בשר שנאמר ביום ההוא אשפוך רוחי על כל בשר ונקט מבית קדש הקדשים כי משם שפע רוח הקדש וקול דיבורו יתברך יוצא כדאיתא במדרש ודברתי אתך מעל הכפורת כיון שבא משה לפתח המשכן קול יורד מן השמים לבין הכרובים ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד. ועליו כל מיני מגדים רמז לסודות העליונות סתרי נתיבות פליאות החכמה ששיגו ע"י אור שפע ההוא שנאמר ועל הנחל יעלה על שפתו כל עץ מאכל הן הן סודות החכמה כדאיתא במדרש קהלת רבה נטעתי בהן עץ כל פרי זה הש"ס וכו' לא יבול עלהו רמז ששיגו ג"כ ע"י שפע ההוא חכמות חזוניות כמו חכמת הרפואה וחכמת הטבע וכו' וחכמות הללו כיון שאין בהן קדושה נקראין עלין כמו שאחכז"ל ועליהו לא יבול שאפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכין תלמוד. ...

8. ספר תורת חיים על סנהדרין דף ק/א

עתידי הקב"ה ליתן לכל צדיק ש"י עולמות. טעם מספר ש"י עולמות נראה לפי שעשרת הדברות יש בהן תר"ך אותיות נגד תרי"ג מצוות ושבע מצוות בני נח במספר כת"ר עליון ונראה שכנגדן יש לו לאדם תר"ך עולמות אלא לפי שהאדם נברא דו פרצופין זכר ונקבה ויקרא את שמם אדם וכן כל הנשמות זכר ונקבה נבראו ובין שניהם נשלם ונעשה האדם במלואו וטובו לשמור ולעשות את כל מצוות ה' לכך גם אותן תר"ך עולמות יחדיו יחלוקו מחציתן לזכר ומחציתן לנקבה והיינו ש"י עולמות לכל צדיק וצדיק: ולהכי בשעה שרצה הקב"ה ליתן עשרת הדברות ובא והודיע להן מתן שכרן תחילה צוה להגיד לנשים בפני עצמן ולאנשים בפני עצמן שנאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל אתם ראיתם וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים וגומר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגומר לומר דנשים ואנשים שניהן שווין בקבלת שכר הנמשך מתר"ך אותיות של עשרת הדברות שהן נגד מספר כל מצוות ה' דאיש ואשה כחד גופא נינהו ושניהן שקולין וזה טעם אחשוורוש שאמר לאסתר המלכה מה שאלתך וגו' עד חצי המלכות ותעש כלומר שהיא חשובה בעיניו כמוהו ויחדיו יחלוקו בכתר מלכות וישלטו שניהן בשוה:

9. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ק/א

ומה שאמר לו מאי טעמא לא שכיחת באגדתא... והנה על זה מקשים העולם אמאי אמרי לה להא משמיה דרבא בר מרי, והלא משנה ערוכה היא בסוף עוקצין משמיה דר' יהושע בן לוי, גם מקשים איך אביי נעלמה ממנו משנה זו. ונ"ל בס"ד במשנה נקיט להנחיל, ויש לפרש דהם עולמות קטנים אשר כולם יהיו שיעור עולם אחד, דהא אפילו גוף האדם נקרא עולם בפני עצמו, כמו שאמרו בגמרא [תענית כ"ה]. בעובדא דר' אלעזר בן פדת ניחא לך דאחרביה לעלמא, אבל רבה בר מרי נקיט עתידי הקב"ה ליתן ש"י עולמות, ולמה שינה לשון המשנה דנקטה להנחיל, אלא בא ללמדנו העולמות אלו עולמות גדולים הם, דכל הנותן בעין יפה הוא נותן, ולכן נקיט ליתן, אי נמי לשון להנחיל יש לפרש שלא יתן לו כל ש"י עולמות כולם, אלא ינחיל אותו חלק בכל עולם ועולם מהם שיקנה לו בהם דוקא, אך לשון לתת לכל צדיק משמע שיתן לו הכל:

10. מרגליות הים [יב]

דאמרו במערבא משמיה דרבא בר מרי. ע' נודע ביהודה תנינא יו"ד סי' קס"א שהעיר על שלא הביאו ממשנה דסוף עוקצין, ובהגותי לתלמוד הבאתי בעוקצין שם דמאמר אחרון זה אינו האחרון למשניות כי אם חתימת מסדרי התלמוד אם שלא ערכו גמרא לכל סדר טהרות סידרו בסופו מאמר זה לסיום ואינו משנה רק מאמר אמורא, ובין דריב"ל לדרבא איכא טובא דריב"ל אמר להנחיל תורת ירושה ורבא הוא דאמר ליתן תורת מתנה ובדרוש הדרן הארכתי ואכ"מ.

11. אגרא דפרקא [קיד]

דאגה בלב איש ישיחנה (משלי יב כה) ודרשו רז"ל (יומא עה.) ישיחנה לאחרים. וטעמא בעי מהו הסגולה, ונ"ל דהנה כשח"ו נגזר על האדם איזה צער או איזה הפסד וחולי על שונאי ישראל הנה האיש ההוא נצטער ביותר בעצם הצער. והנה אם קרוביו ומיודעיו ואוהביו ורעיו מצטערים בצערו. כ"א בפחות ויתר כפי קורבתם אליו ואהבתם אליו. והנה אם הוא חטא ויחויב אליו הצער ח"ו מה חטאו אוהביו וקרוביו שהגיע עליהם צער מצער אוהבם. וא"א לומר אשר ח"ו יהיה להם עוות הדין שיצטערו הם (שלא חטאו) על חטא אוהבם אשר חטא. ע"כ צ"ל הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, וע"כ בעת הגיע הצער ח"ו לאיזה איש (משונאי ישראל) נידונים בזה כל הקרובים ומיודעים וכאשר יתחייב להם כ"א הצער בפחות ויתר אז חל העונש ומקבל כ"א הצער כפי אשר חטא, ובאם יהי אחד מהקרובים ומיודעים אשר לא יתחייב העונש אזי מן ההכרח שינצל האיש החוטא הקרוב מהצער והעונש כי ע"י צערו יצטער גם קרובו הצדיק והש"י לא יעוות משפט. וזאת היא העצה הנאמנה דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, אפשר ימצא איש אשר לא יחויב אליו צער ויצטער בצערו ובהכרח יסיר השי"ת מאתו הצער כדי שלא יצטער הצדיק. (אחרי שאמרנו זאת מצאתי סיוע לדברינו בדברי מהר"מ חאגיז בחידושיו למשניות שפירש כזה על ברכת הגומל לחייבים טובות חייבים לשון רבים, שהרבה חייבים היו נידונים בצערו ובחוליו עיי"ש). ומעתה תבין מה טוב ויפה לאדם לספר צערו להצדיק, כי אפשר אפילו לא יתפלל בעדו כאשר רק יצטער הצדיק בצערו יסיר הש"י צערו כדי שלא יצטער הצדיק. תן לחכם ויחכם עוד...

12. ספר חפץ חיים - הלכות אסורי לשון הרע - כלל י

פרט החמישי. שיכון לתועלת, והוא העקר, שעליו סובב כל ההתר הזה, כתבנוהו בסעיף י"ג: [הגה"ה - ואפשר דהוא הדין אם כונתו בספורו להפג את דאגתו מלב, הוי כמכון לתועלת על להבא, [ולפי זה מה שאמרו ז"ל, דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, קאי גם על ענין כזה], אך שיזוהר, שלא יחסרו שאר הפרטים שבסעיף זה]:

13. יד רמה על סנהדרין דף ק/ב

רבי זירא אמר כל ימי עני אלו בעלי תלמוד, שתלמודם קשה להם מרוב קושיות שבו והם יגיעים בו תמיד, וטוב לב אלו בעלי משנה, שאין להם יגיעה לפי שנוחה היא לתלמוד. רבא אמר איפכא, לפי שבעלי תלמוד יכולים להבין מה שהם לומדין ותלמודן עולה בידם ויכולים לעשות בו מעשה, אבל בעלי משנה אין יכולים להורות הלכה מתוך משנתן ואפילו בדברים שאין בהם

מחלוקת, לפי שאין יכולים לירד לעומקה של הלכה כדי לעשות בה מעשה, ולא עוד אלא אפשר שהתלמוד דוחה את המשנה בכמה מקומות. ...

14. מהרש"א על סנהדרין דף ק/ב

אשה טובה מתנה כו'. ר"ל היא מתנה טובה לפי הגזרה כמ"ש מ' יום קודם יצירת הולד ב"ק יוצאת בת פלוני לפלוני אבל אמר שאפשר שתשנה הגזירה והיא בחיק ירא אלקים תנתן ע"י בקשת הרחמים.

15. ספר תורת חיים על סנהדרין דף ק/ב

אשח טובה מתנה טובה בחיק ירא אלקים. דכיון דירא שמים הוא מזווגין לו אשה טובה יראת שמים דאין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו כדאיתא בסוטה:

16. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ק/ב

שם אשה טובה מתנה טובה בחיק ירא אלקים תנתן. נ"ל בס"ד על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים דף י"א ע"א וז"ל לפעמים יתגלגל האדם כדי ליקח בת זוגו כי לא זכה בראשונה לקחתה, ופעמים שכבר לקח בת זוגו אלא שחטא באיזון עבירה והוצרך להתגלגל לתקן אותה, ואז אינו בא יחידי וכו', ולכן אע"פ שהיא אינה צריכה להתגלגל מחזירים אשתו עמו עכ"ל. נמצא שיזדמן שהאשה כבר נעשית טובה ומחזירים אותה לעולם הזה מתנה לבעלה שתהיה לו לעזר, וז"ש אשה טובה כלומר שנתקנה ונעשית טובה אפשר שיתנו אותה בסוג מתנה טובה לבעלה שתבא עמו לעולם הזה עד שישלים חיוב התיקון שלו, לכן מן הראוי כשתחזור לעולם הזה בחיק ירא אלקים תנתן, כלומר בחיק אדם כשר כדי שלא תפסיד בביאתה זו. או יובן בס"ד ...

17. יד רמה על סנהדרין דף ק/ב

פיסקא ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצונים, תנא בסיפרי מינין, שפירשו את התורה ואת הנביאים עפ"י דעתם ולא סמכו על דברי חכמים, ויש בהן שיתוף כדאמרין בפרק אחד דיני ממונות (שם) כל מקום שפקרו המינין תשובתן בצידן, אעפ"י שיש בהן כמה דברים מיושבין שאין סותרין ד"ת, כיון שיש בהם דברים שמביאים את האדם לידי ביטול אסור לקרות בהן... רב יוסף אמר בספר בן סירא, כלומר לא מיבעיא סיפרי מינין דודאי אסור, אלא כי אצטריך לאשמועינן בספר בן סירא, אעפ"י שאין בו דברים שמביאים את האדם לידי כפירות, כיון שיש בו דברים שמביאים את האדם לידי ביטול שלא להשען על השם אסור לקרות בו. ...

18. ספר באר שבע על סנהדרין דף ק/ב

וטוב לב משתה תמיד זה אכזרי. אין להקשות היאך קורא לאכזרי טוב לב, הלא אדרבה אין זה טוב לב כי אם רע לב, דשליש מדות יש בישראל רחמנים כו' (יבמות עט, א). משום דפשוט הוא דהאי טוב לב לא מיירי כלל במילי דשמיא, דמי שהוא טוב לשמים הוא לומד תורה תמיד ולא משתה תמיד, אלא טוב לב היינו עשיר, והכי קאמר מי שלבו טוב מתוך עושר משתה תמיד:

19. שו"ע אורח חיים - סימן תרצו

(א) יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; וי"א דאף בהספד ותענית מותרים: הגה - והמנהג כסברא הראשונה. י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הרי"ף) ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים; וטוב לב משתה תמיד (משלי ט"ו, ט"ו)

20. ספר ברכי יוסף על או"ח - סימן תרצו

[ב] הגהה. וטוב לב משתה תמיד. מור"ם ז"ל בחכמה יסד אר"ש חתימה מעין פתיחה שני תמידין כסדרן, כי הוא פתח בריש הגהותיו (סי' א סע' א) שויתי ה' לנגדי תמיד. והתם טוב לב משתה תמיד. ולי ההדיוט יראה, הני תרי קראי תרין דאינון חד, דקמא דוד המלך על בחינתו היה משתדל לכוי' לבו למקום, ובתר הכי וטוב לב צדיק, וצדק משת'ה תמיד. הוא יעזרנו על דב'ר כבוד שמו יורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו ארחות חיים: